

Valtakunnansovittelijan toimisto
Riksförlikningsmannens byrå
National Conciliator's Office

Valtakunnansovittelijan toimiston vuosiraportti 2020

Vuokko Piekkala

Valtakunnansovittelijan toimisto
Riksförlikningsmannens byrå

Valtakunnansovittelijan toimisto

© 2021 tekijät ja valtakunnansovittelijan toimisto

ISBN pdf: 978-952-327-828-8

Kannet: TEM

Sisällön taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Työriitoja sovittelussa vuonna 2020.....	6
3	Yleistä työriitojen sovittelun organisoinnista	7
3.1	Sovittelun organisointi vuonna 2020.....	7
4	Työriitojen sovittelun sääntelystä.....	9
5	Sovittelua koskevaa keskustelua ja kritiikkiä.....	11
6	Yleiskatsaus palkkasumman, ansioiden ja työllisyyden kehityksestä	14
6.1	Palkkasumman ja ansioiden kehitys.....	14
6.2	Työllisyyden kehitys	16
7	Talouden ja kustannuskilpailukyvyn näkymät	17
8	Työtaisteluista ja työriidoista	19
9	Työriitojen sovittelu vuonna 2020.....	22
9.1	Yleistä.....	22
9.2	Työriidat, sovittelija, osapuolet ja lopputulos.....	25
10	Muuta tarkasteluvuodesta	38
11	Vuonna 2021–2022 päättymässä olevat työ- ja virkaehtosopimukset	39
	Lähteet.....	41

1 Johdanto

Mennyt vuosi alkoi työntäyteisesti – kevättalvella sovittelussa oli työriitoja tuvan täydeltä. Suurin kiista koski kilpailukyky sopimuksessa sovittua 24 vuosilisätuntia. Yksinkertaistetusti kysymys oli siitä, poistuvatko kiky-tunnit vai eivät. Työnantajat halusivat säilyttää tunnit, kun taas palkansaajat halusivat niistä eroon. Sovittelussa keskusteltiin siitä, mitä kiky-tuntien säilyttämisellä tai poistamisella tavoitellaan, onko tärkeintä säilyttää tunnit vai rakentaa sopimusta alan tarpeista käsin muulla tavoin.

Sopimuskierroksen alkuvaihe oli vaikea, koska neuvotteluja oli päätynyt umpikujaan ja ratkaisujen löytäminen oli haastavaa. Osapuolia sopimiseen patisteli myös valtakunnansovittelija julkisuudessa, eivätkä sovittelujärjestelmä ja sovittelija säästyneet kritiikiltä.

Vuoden 2020 alkupäivinä Teollisuusliitto ja Teknologiateollisuus saavuttivat keskenään neuvottelutuloksen 25 kuukauden mittaisesta työehtosopimuksesta 3,3 %:n palkkoja nostavalla ratkaisullaan ja työriitojen suma alkoi purkautua helmikuussa 2020.

Ensimmäinen koronavirustautitapaus raportoitiin tammikuun lopulla ja Uusimaa eristettiin maaliskuun lopulla. Tämä johti kohtaamisten välttämiseen ja etätyön lisääntymiseen. Koska työriitoja tuli sovitteluun myös koronan aikana, sovitteluja ruvettiin käymään ensimmäistä kertaa sähköisesti Teamsin välityksellä siten, että joku työriidan osapuolista toimi etätapaamisten koollekutsujana.

Koronavirustaudista tuli pandemia, joka hidasti selvästi koko maailman talouskasvua. Maailman talouskasvu hidastui lopulta vuositasolla 1,0 prosenttiin ja sen epäiltiin vaikuttavan talouteen vielä ainakin vuonna 2021. Suomen sopimuskorotusten taso oli ehditty viitoittaa jo alkuvuodesta 2020. Jotkut alat kohtasivat pandemian aikana huomattavia vaikeuksia, joka herätti keskustelua myös työehtosopimusten sopimuskorotusten tasosta,

avaamisesta tai paikallisen sopimisen hyödyntämisestä tilanteessa, jossa yritys on joutunut taloudellisiin vaikeuksiin.

Lokakuun alussa Metsäteollisuus ry ilmoitti luopuvansa työehtosopimustoiminnasta ja siirtävänsä neuvottelut seuraavasta sopimuskaudesta yritystasolla käytäväksi. Ilmoitus sähköisti keskusteluja, esimerkiksi yleissitovuudesta, ns. yleisestä tai päänavaajan linjasta, liittojen roolista sopimusneuvotteluissa ja siitä, seuraavatko muut työnantajaliitot Metsäteollisuutta.

Kaikkienensa sovittelussa oli 23 työriitaa.

Kiitos raportin laatimiseen saadusta avusta Lauri Kajanoja, sivutoimiset sovittelijat ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n työehtosopimusten päättymisajankohtien päivittäjät.

Helsingissä helmikuussa 2021

Vuokko Piekkala
Valtakunnansovittelija

2 Työriitoja sovittelussa vuonna 2020

Vuonna 2020 sovitteluun tuli työriitalain mukaisia uusia työriitoja 13 (16 kpl vuonna 2019). Lisäksi soviteltiin vuonna 2019 vireille tulleista työriidoista 10 työriitaa kahden tultua sovituksi osapuolten välisellä neuvottelutuloksella tammikuussa (ks. taulukko 2).

Soviteltuja työriitoja oli useilla eri aloilla. Riidat koskivat kilpailukyky sopimuksessa sovittua 24 vuosituntia, palkantarkistuksia ja muita sopimusmääräyksiä sekä työehtosopimusten soveltamisalaa ja sopijaosapuolia. Työnseisauskeinoina käytettiin lakon ja työsulun uhkaa.

3 Yleistä työriitojen sovittelun organisoinnista

Työnantajien sekä palkansaajien välisten työriitojen sovittelua varten säädetään työriitojen sovittelusta annetussa laissa (työriitalaki). Sovittelujärjestelmällä mahdollistetaan työriidan ulkopuolisen toimijan – sovittelijan – käyttö. Työriitojen tehokkaalla sovittelulla voidaan vähentää työriidoista osapuolille aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Järjestelmällä pyritään turvaamaan myös työmarkkinoiden vakautta ja ennakoitavuutta.

Valtakunnansovittelijan lisäksi vuonna 2020 toimi neljä sivutoimista sovittelijaa. Kaikkien sovittelijoiden toiminta-alue on koko valtakunta, vaikka yksi sovittelija sijoitetaan pysyvästi Ahvenanmaan itsehallintoaluetta varten. Valtakunnansovittelijan nimittää valtioneuvosto, joka valtakunnansovittelijan esityksestä määrää myös sivutoimiset sovittelijat. Soviteltavat työriidat sovittelijoiden kesken jakaa valtakunnansovittelija. Valtakunnansovittelijan toimikausi on neljä vuotta ja sivutoimisten sovittelijoiden kolme vuotta.

Tavallisesti työriidan sovittelun hoitaa joko valtakunnansovittelija tai joku sivutoimisista sovittelijoista itsenäisesti. Valtakunnansovittelija voi myös määrätä sovittelijan hoitamaan määrättyä sovittelutehtävää valtakunnansovittelijan avustajana. Kaikilla sovittelijoilla on samat valtuudet sovittelussa, esimerkiksi esittää työnseisausta siirrettäväksi tai tehdä sovintoehdotus.

3.1 Sovittelun organisointi vuonna 2020

Uutena sovittelijana maaliskuun alusta 2020 aloitti diplomi-insinööri Leo Suomaa. Vuonna 2020 valtakunnansovittelijana toimi Vuokko Piekkala (5.8.2022 saakka). Sivutoimisen sovittelijan tehtäviä hoitivat Jukka Ahtela (31.3.2021 saakka), Janne Metsämäki (14.10.2023

saakka), Jukka-Pekka Tyni (15.2.2021 saakka) ja Leo Suomaa (28.2.2023 saakka). Valtakunnansovittelijan sijaisena toimi Jukka Ahtela ja Jukka-Pekka Tynin vastuulla oli Ahvenanmaan itsehallintoalue.

Kuva 1. Uutena sovittelijana vuonna 2020 aloitti Leo Suomaa

Valtakunnansovittelijan toimistossa on lisäksi johdon sihteeri. Johdon sihteerinä toimii Tuija Ahonen.

4 Työriitojen sovittelun sääntelystä

Työriitojen sovittelusta säädetään työriitalaissa.

Vain osa työnseisauksista kuuluu työriitalain mukaisen sovittelun piiriin. Näitä ovat työnseisaukset, joita käytetään työ- ja/tai virkaehtosopimuksen voimassaolon päätyttyä eli työrauhan ulkopuolella.

Suomalainen työehtosopimusjärjestelmä lähtee siitä, sopimusosapuolet neuvottelevat ja sopivat työ- ja virkaehtosopimuksista. Jos sopimusta ei synny ja työriita vaarantaa työrauhaa, käytettävissä on työriitojen sovittelu. Sovittelussa sovittelija tarvittaessa ehdottaa riitapuolten ehdotuksiin ja tarjouksiin sellaisia myönnytyksiä ja tasoituksia, mitä tarkoituksenmukaisuus ja kohtuus näyttävät vaativan.

Työriitojen sovitteluun eivät kuulu sellaiset työtaistelut, jotka tapahtuvat sopimusosapuolten välisen virka- ja työehtosopimuksen ollessa voimassa. Nämä kuuluvat työtuomioistimen toimivaltaan. Myöskään myötätuntotyötaistelut tai poliittiset työtaistelut eivät kuulu työriitojen sovittelun piiriin. Vaikka poliittiset tai myötätuntotyötaistelut eivät kuulu työriitalain mukaisen ennakoilmoitusvelvollisuuden ja sovittelun piiriin, niitä koskevat työmarkkinakeskusjärjestöjen välisissä sopimuksissa sovitut ennakoilmoitusvelvollisuudet.

Työmarkkinaosapuolten on työriitalain mukaan ilmoitettava kirjallisesti työnseisauksesta tai sen laajentamisesta vähintään 14 vuorokautta ennen valtakunnansovittelijan toimistoon ja vastapuolelle. Ilmoituksessa on mainittava aiotun työnseisauksen tai sen laajentamisen syyt, alkamishetki ja laajuus. Ilmoitusvelvollisuuden tavoitteena on saattaa työtaistelu-uhat riittävän ajoissa sovittelijan tietoon, jotta sovittelija voi ryhtyä toimenpiteisiin työriidan selvittämiseksi ja työtaistelun estämiseksi. Myös työnseisauksen kohteeksi joutumalle on tärkeää saada tieto uhkaavasta tilanteesta. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on asianomistajarikos ja siitä voidaan tuomita sakkoon.

Aiottu työnseisaus voidaan siirtää tai sitä voidaan rajoittaa. Työtaistelun aloittamisen siirtäminen tai rajoittaminen vaatii vastapuolen suostumuksen. Myös työ- ja elinkeinoministeriö voi siirtää työnseisauksen myöhempään ajankohtaan määrätyin edellytyksin. Viimeksi mainittu on mahdollista, jos työnseisauksen sen laajuuden tai työalan laadun vuoksi katsotaan kohdistuvan yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin tai huomattavasti vahingoittavan yleistä etua. Siirtämisellä pyritään varaamaan riittävästi aikaa sovittelulle.

Ilmoitusvelvollisuus koskee työnseisauksia. Tyypillisiä työnseisauksia ovat lakko ja työ-sulku, mutta myös varallaolokielto voi täyttää työnseisauksen tunnusmerkistön. Ilmoitus-velvollisuus ei koske esimerkiksi työsaartoa tai ylityökieltoa. Tässä suomalainen järjestelmä poikkeaa ruotsalaisesta järjestelmästä, joka lähtee siitä, että sovittelua voidaan käyttää silloin, kun toimenpide voi vaikuttaa osapuoleen, johon se on kohdennettu painostustar-koituksessa ja kollektiivisena.

Lisäksi valtakunnansovittelija voi ryhtyä toimenpiteisiin tilanteissa, joissa työriita vaaran-taa työrauhaa, vaikka painostuskeinona ei käytettäisi ilmoitusvelvollisuuden edellyttävää työnseisausta, kuten lakkoa. Osapuolet voivat yhdessä pyytää vapaaehtoista sovittelua tilanteessa, jossa tarvitaan ulkopuolista apua. Lisäksi on mahdollisuus ennakoivaan sovit-teluun. Ennakoiva sovittelu perustuu sovittelijan tehtävään edistää työnantajien ja työn-tekijöiden välisiä suhteita. Vapaaehtoisessa ja ennakoivassa sovittelussa sovittelija ei voi velvoittaa osapuolia osallistumaan sovitteluun toisin kuin työriitalain mukaisessa ns. pak-kosovittelussa. Vapaaehtoisessa sovittelussa sovittelija voi antaa sovintoehdotuksen. Enna-koivassa sovittelussa ratkaisuesitystä ei kutsuta sovintoehdotukseksi.

Työriitalain ns. pakkosovittelussa työriidan osapuolet ovat velvollisia osallistumaan sovitte-luun ja antamaan sovittelijalle tämän tarvitsemat tiedot työriidan sovittelua varten.

Sovittelussa sovittelija toimii puheenjohtajana ja määrää prosessinjohdosta. Ensisijaisesti sovittelijan on pyrittävä johdattamaan osapuolet sovintoon näiden omien ehdotusten pohjalta. Sovittelija auttaa riitapuolia kollektiivisessa tinkaamisprosessissa pyrkien suos-tuttelemaan vastahakoisia osapuolia niihin vastamyönnytyksiin, joita ilman sovittelu ei voi edetä. Sovittelija voi tehdä sovintoehdotuksen, jonka hyväksymisestä päättävät osapuolet. Pakkosovintoa ei ole.

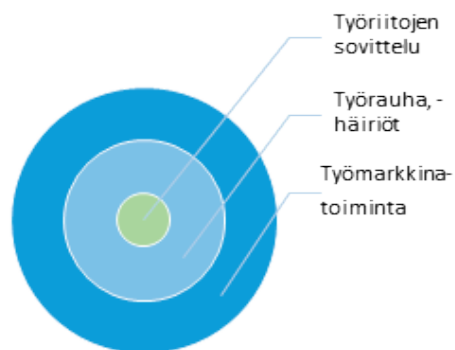
Sovittelija voi myös keskeyttää sovittelun tai esittää sovittelulautakunnan perustamista ratkomaan riitaa. Osapuolet voidaan osoittaa myös välimiesmenettelyyn tai kehottaa heitä suoriin neuvotteluihin keskenään.

5 Sovittelua koskevaa keskustelua ja kritiikkiä

Loppuvuonna 2019 ja tarkasteluvuonna keskusteltiin valtakunnansovittelijan roolista. Lännen Media toteutti 21.12.2019 kyselyn, johon vastauksia saatiin kymmenkunta. Vastanneista puolet kannatti voimassa olevaa sovittelujärjestelmää ja 30 % vastaajista halusi uudistaa nykyistä sovittelujärjestelmää hyödyntämällä ns. työmarkkinaviisaiden ryhmää, joka voisi olla pysyvä, määräaikainen tai tapauskohtaisesti koottava. Myös Ruotsin Medlingsinstitutenin mukaista mallia esitettiin, kuten myös laajempaa arviointia, joka ei rajoittuisi vain sovitteluun, vaan ulottuisi koko työrauhalainsäädäntöön. Nykyjärjestelmää ja koko työrauhalainsäädäntöön ulottuvaa arviointia kannattivat työnantajajärjestöt palkansaajajärjestöjen liputtaessa työmarkkinaviisaita tai Medlingsinstitutenin mukaista mallia.

Kritiikkiä sovittelua ja laajemmin työrauhalainsäädäntöä kohtaan on esitetty silloin tällöin – milloin kyse on ollut työrauhalainsäädännön ja milloin sovittelujärjestelmän uudistamistarpeista. Jos tarkastelukohteeksi otetaan valtakunnansovittelijan rooli, näkökulma on suppeampi kuin tarkasteltaessa työriitojen sovittelua puhumattakaan työrauha- tai työmarkkinajärjestelmästä.

Kuvio 1. Työriitojen sovittelu – ratkotaan työrauhaan kohdistuvaa häiriötä osana työmarkkinatoimintaa

Risto Koulu kirjoitti sovittelujärjestelmän uudistamistarpeista vuonna 2009 Työsuojelurahaston rahoittaman hankkeen julkaisussa Sovittelu työriidoissa. Hänen mukaansa sovittelujärjestelmän uudistamiseen lähdetessä tulisi ensin ratkaista uudistuksen aste, tehdäkö iso uudistus vai pienempi korjaus. Jos haluttaisiin iso uudistus, tulisi Koulun mukaan pohtia sovittelun pakollisuusastetta, moniovisuutta ja sovitteluun pääseviä riitoja. Pienemmässä korjauksessa hänen mukaansa voitaisiin lähteä tehokkaammasta välimiesmenettelyn käytöstä, vaihtoehtoisista sovitteluelimistä (kuten järjestösovittelusta), prosessin modernisoinnista ja ennakoivan sovittelun tarkemmasta sääntelystä.

Harry Salonaho käsitteli Suomen työlainsäädännön ja työmarkkinamekanismien muutostarpeita väitöskirjassaan vuodelta 2015. Hän mukaansa kritiikki liittyy muutos- ja modernisointitarpeeseen laajemmassa kuvassa, joka ulottuu työehtosopimuslain hyvityssakkoon, työtuomioistuimen rooliin laittomissa työtaisteluissa, vahingonkorvausvastuuihin, työehtosopimuslain säännöksiin työtaisteluista, poliittisiin lakkoihin sekä sovitteluun. Hän myös esitti selvitettäväksi, sosisiko Ruotsin Medlingsinstitutenin mukainen malli Suomeen.

Suomessa työmarkkinakeskusjärjestöt STTK:ta lukuun ottamatta sitoutuivat ennakoimaan ja seuraamaan järjestö- ja sopimusrajojen kehitystä vuonna 2008 järjestösovittelulla (konsiliaatiolla). Sen ydinalueeksi ajateltiin työehtosopimusten soveltamisaloja koskevien erimielisyyksien ratkaisemista. Työtä tukemaan valittiin konsiliaattorit, joilta osapuolet saattoivat pyytää halutessaan suositusta tai sitovaa ratkaisua riidan ratkaisemiseksi. Mallia ei kuitenkaan saatu juurrutetuksi osaksi suomalaista työrauhajärjestelmää.

Työehtosopimuksissa itsessään voi olla kirjauksia työriitojen ratkaisumenettelystä. Lisäksi osapuolet voivat asettaa ilman työehtosopimusmääräystäkin erityisen toimielimen työriidan sovittelua tai ratkaisua varten. Jos tällainen on asetettu, siitä on työriitalain 15 §:n mukaan ilmoitettava valtakunnansovittelijan toimistoon, eikä riitaa saa sovittaa, ellei toimielin ole tuloksetta käsitellyt asiaa tai voida päätellä, ettei tehtävään ryhdytä tai siinä onnistuta. Esimerkiksi Teknologiateollisuuden ja Ylempien toimihenkilöiden YTN:n välisessä ylempien toimihenkilöiden työehtosopimuksessa sekä suunnittelu- ja konsulttialan työehtosopimuksessa on kirjaus sovintolautakunnasta. Kokemukset siitä noin 15 vuoden ajalta ovat olleet, että se näyttää olevan toimiva ratkaisu erityisesti silloin, kun kyse on alakohtaisesta riidasta, kun taas onnistumisennuste on huono yleisemmän työmarkkinaongelman ratkaisemisessa. Viimeksi mainituista mainittakoon sopimuskierron kysymys kiky-tuntien kohtalosta työehtosopimuksessa, jota po. lautakunta ei onnistunut ratkaistaan, vaan riita tuli työriitalain mukaiseen sovitteluun.

Akava Works teetätti professori emeritus Niklas Bruunilla raportin työriitojen sovittelujärjestelmästä vertailevasta näkökulmasta. Raportti julkaistiin syyskuussa 2020. Raportin loppupäätelmissä tuotiin esiin mm. sovittelun alkamisen aikaistaminen selkeämmin aikaan ennen konfliktin alkamista. Näin on esimerkiksi Ruotsissa, jossa ns. pakkosovittelua

pyritään välttämään. Pakkosovittelussa Medlingsinstitutet päättää palkkiotoimisten sovittelijoiden määrät ja sovittelijat. Silloin kun kyse ei ole ollut pakkosovittelusta, osapuolet ovat voineet vaikuttaa, ketkä toimivat sovittelijoina. Sopimusosapuolet ovat lisäksi voineet sopia keskenään menettelytavoista, joita noudatetaan Medlinginstitutenin (MI) johtaman sovittelujärjestelmän asemasta.

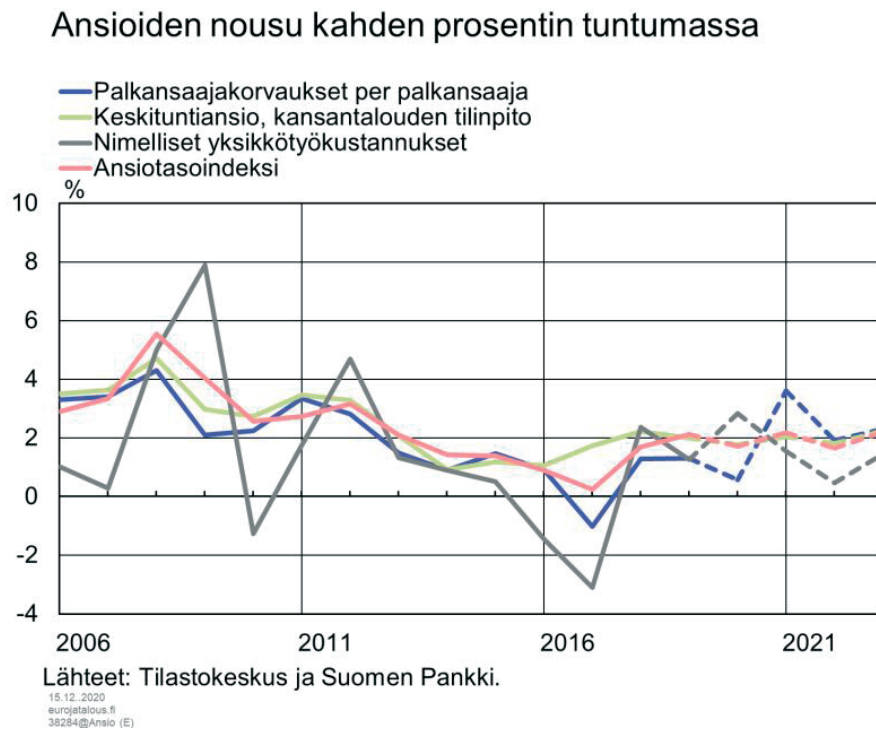
Niin Koulun kuin Salonahon julkaisuissa tuli esille sovitteluun tulevien huono valmistautuminen. Salonaho esitti ratkaisuksi valmistautumattomuuteen selkeitä prosessin edellytyksiä, joiden on täyttyttävä, jotta sovittelu ja siihen osoitettu aika alkaisi kulua. Mallia hänen mukaansa voitaisiin katsoa esimerkiksi työtuomioistuinprosessista. Koulun mukaan valmistautumattomuus selittyy sillä, että sovittelija on nähty pohjimmiltaan sopimuksen tekijänä. Jos tavoitteena pakkosovittelussa on riidan nopea ratkaisu, niin kuin työriitalain aikamääreistä voidaan päätellä, valmistautumattomuus on huono enne nopealle riidan ratkaisemiselle, kun taas prosessin edellytykset ja/tai ennakoiva tai vapaaehtoinen sovittelu toimivat päinvastaiseen suuntaan.

6 Yleiskatsaus palkkasumman, ansioiden ja työllisyyden kehityksestä

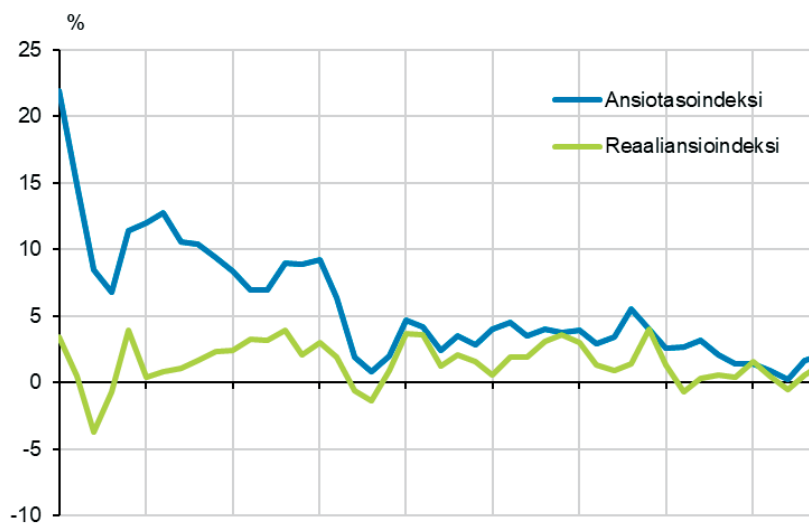
6.1 Palkkasumman ja ansioiden kehitys

Nimellisten ansioiden arvioidaan kasvaneen 1,7 prosenttia vuonna 2020 VM:n kansantaloussaston ja Suomen Pankin joulukuun 2020 ennusteiden mukaan. Palkansaajaa kohti laskettujen palkansaajakorvausten kasvun arvioidaan Suomen Pankin ennusteen mukaan hidastuneen noin puoleen prosenttiin. Hidastumiseen vaikuttavat henkeä kohti laskettujen työtuntien pieneneminen lomautusten takia sekä pandemian vaikutusten lieventämiseksi päätetty työnantajien työeläkemaksujen tilapäinen alennus vuodelle 2020. Vaikka nimelliset yksikkötyökustannukset nousevat lähes 3 % vuonna 2020, Suomen kustannuskilpailukyvyyn arvioidaan parantuneen euroalueeseen nähden, sillä työn tuottavuus supistui ennusteiden mukaan euroalueella enemmän kuin Suomessa. Kotitalouksien reaalitulojen kasvu hidastui VM:n ennusteen mukaan noin puoleen prosenttiin, kun työllisyystilanne heikkeni.

Kuvio 2. Palkansaajien ansioiden kehitys 2000-luvun puolivälin jälkeen (Euro & Talous 6/2020)

Kuvio 3. Ansiotasoindeksin keskimääräiset vuosimuutokset (Lähde: Tilastokeskus 21.12.2020 [Palkat ja työvoimakustannukset | Tilastokeskus](#)) Lähde: Tilastokeskus, Ansiotasoindeksi

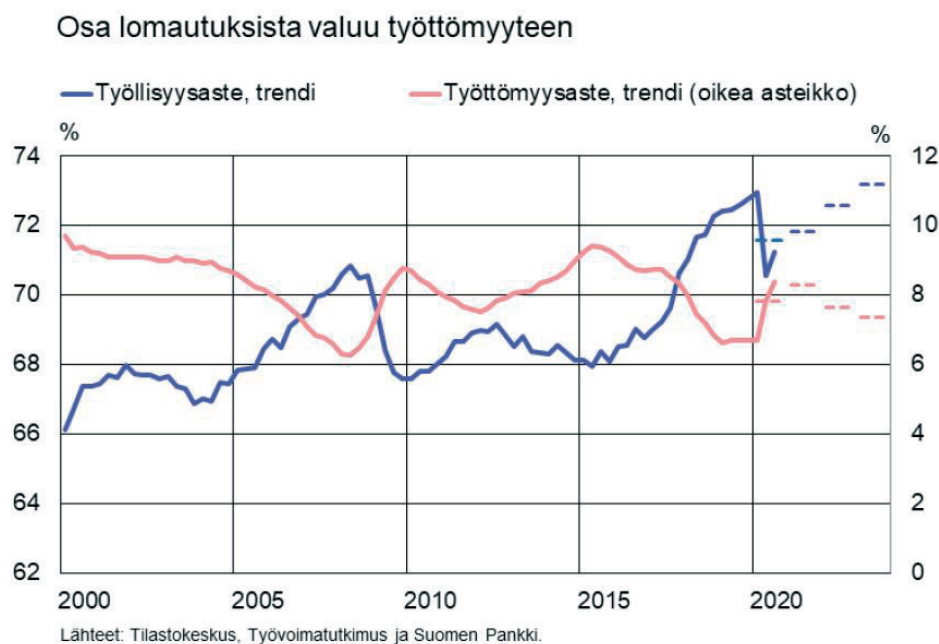
Taulukko 1. Suomen talouden ennusteiden keskeisiä tulemia vuosille 2019–2023, Suomen Pankki ja Tilastokeskus

Prosenttimuutos edellisestä vuodesta					
	2019	2020 ^e	2021 ^e	2022 ^e	2023 ^e
Koko talous					
Ansiotasoindeksi	2,1	1,7	2,2	1,7	2,2
Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti	1,3	0,6	3,6	1,9	2,3
Yksikkötyökustannukset	1,3	2,8	1,5	0,5	1,4
Tuottavuus työllistä kohti	0,0	-2,2	2,0	1,4	0,8
Kuluttajahintaindeksi, 2015 = 100	1,0	0,3	1,0	1,3	1,6

6.2 Työllisyyden kehitys

Työllisyyden aiempi kasvu kääntyi jyrkästi supistumiseksi vuoden 2020 maaliskuussa maailmanlaajuisen covid-19 –pandemian vuoksi. Työllisyysasteen arvioidaan laskeneen noin prosenttiyksiköllä vuonna 2020. Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan mukaan taantuma lisäsi erityisesti myyjien, ravintolatyöntekijöiden, ajoneuvonkuljettajien ja asiakaspalvelutyöntekijöiden lomautuksia.

Kuvio 4. Työllisyysasteen ja työttömyysasteen trendit 2000–2020 (Lähde: Euro & Talous 6/2020)

7 Talouden ja kustannuskilpailukyvyn näkymät

Neuvottelukierrokselle lähdettiin vaimenevan talouskasvun oloissa. Työnantajat toivat esille heikenevän talouskasvun ja esittivät vastauksena siihen palkkamalltia. Palkansaajat näkivät talouden kehityksen työnantajia valoisampana ja tästä syystä perusteet myös korkeammille palkankorotuksille ja kilpailukykysovimuksen 24 vuositunnin työaikalaisäyksen poistamiselle.

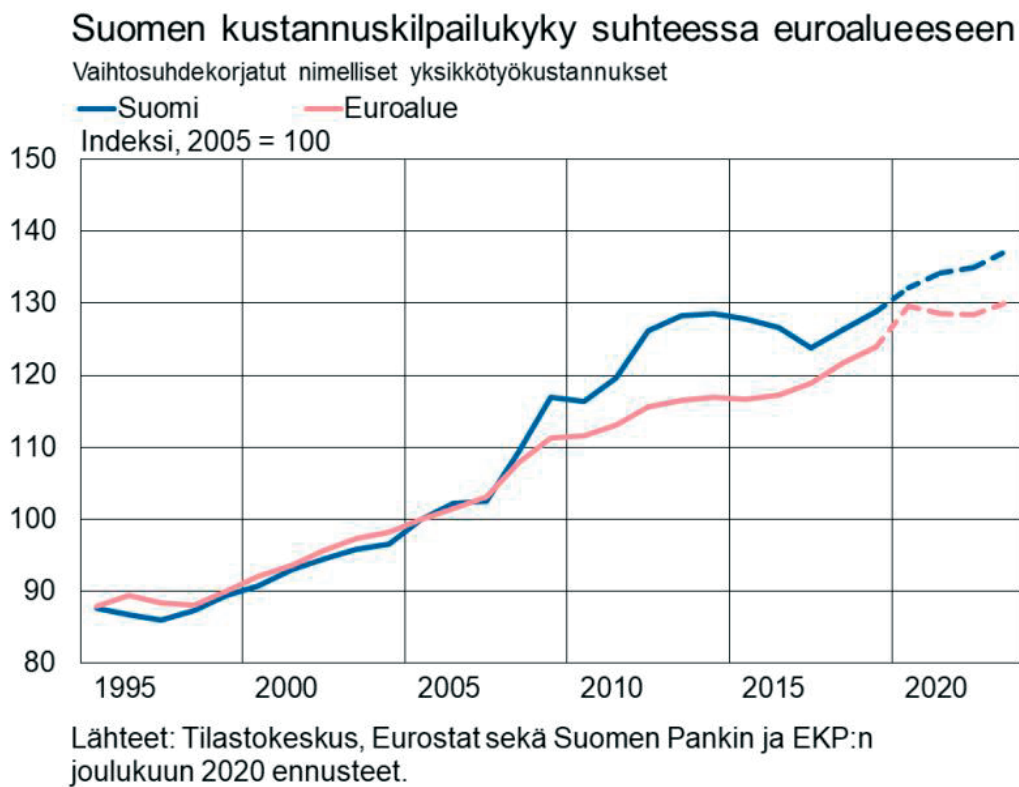
Vielä joulukuussa 2019 (Euro & Talous 5/2019) ennustettiin Suomen talouskasvun hidastuvan vuonna 2020 tilapäisesti alle 1 prosenttiin. Näkemys perustui kansainvälisen talouden heikompaan kehitykseen ja talouskasvun hidastumiseen euroalueella ja Suomen muilla tärkeillä vientimarkkinoilla. Vuosina 2021–2022 arvioitiin BKT:n kasvun päätyvän 1,1 ja 1,3 prosenttiin euroalueen talouden ja maailmantalouden pikkuhiljaa elpyessä. Myös työllisyyden kasvun arvioitiin hiipuvan talouskasvun hidastuessa ja yritysten työllistämisen vähetessä. Työttömyysasteen laskun arviotiin pysähtyvän väliaikaisesti. Myöskään työllisyyden ei nähty juurikaan kasvavan vuonna 2020. Talouskasvun hidastumisen lisäksi nähtiin tuottavuuskasvun muutoksen Suomessa jäävän alle prosenttiin ja ansiotason muutoksen liikkuvan yli 2 prosentissa vuosina 2020–2022.

Vuoden alussa 2020 Kajanoja arvioi blogissaan (8.1.2020) työn hinnan nousevan Suomessa vuosina 2020 ja 2021 yhteensä noin 5 % eli vuositasolla keskimäärin noin 2,5 %. Näitä lukuja lukua voitiin verrata muiden maiden kehitykseen perustuen Euroopan komission, OECD:n ja Euroopan keskuspankin ennusteisiin marras-joulukuulta 2019. Niiden mukaan työn hinta nousisi vuosina 2020 ja 2021 euroalueella yhteensä 4,3–4,4 % ja Saksassa 4,6–5,0 %. Ruotsissa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa nousun ennustettiin ylittävän 5 %, mutta eroa kompensoivan ainakin osittain sen, että näissä maissa ennustettiin työn tuottavuuden kohenevan suhteessa Suomeen ja/tai valuuttakurssin keskimäärin hieman heikenevän. Sen sijaan Japanissa työn hinta nousisi ennusteiden mukaan vain 2–2,4 %, ja eroa kompensoisivat tässäkin tapauksessa työn tuottavuutta ja valuuttakurssia koskevat odotukset.

Koronavirustautipandemian myötä ennusteet talousnäkyistä muuttuivat kuitenkin vuoden 2020 mittaan merkittävästi. Pandemian arvioitiin johtavan työn hinnan nousun selvään hidastumiseen etenkin Suomen eurooppalaisissa kilpailijamaissa vuosina 2020 ja

2021 yhteensä. Tämä arvio perustuu Euroopan keskuspankin, OECD:n ja Euroopan komission marras-joulukuun 2020 ennusteisiin. Suomessa työn hinnan nousun ei vastaavasti odotettu tällä aikavälillä hidastuvan yhtä paljon. Ennusteiden mukaan Suomen yksikkötyökustannukset eivät kuitenkaan kasvaisi ainakaan paljon euroalueen keskiarvoon verrattuna vuosina 2020 ja 2021 yhteensä, koska euroalueen tuottavuuskehityksen ennustettiin olevan heikompaa kuin Suomessa.

Kuvio 5. Nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys Suomessa ja euroalueella (Lähde: Euro & Talous 6/2020)

8 Työtaisteluista ja työriidoista

Vuonna 2019 tilastokeskuksen mukaan toteutui 107 työtaistelua, kun vuonna 2018 niitä oli 166. Vuonna 2019 toteutuneisiin työtaisteluihin osallistui noin 161 000 työntekijää ja menetettyjä työpäiviä kertyi noin 378 000. Vertailun vuoksi vuonna 2018 toteutuneisiin työtaisteluihin osallistui 282 000 työntekijää ja niissä menetettiin noin 214 000 työpäivää. Vaikka työtaistelujen lukumäärä laski edellisvuodesta 40 prosentilla, menetettyjen työpäivien määrä kasvoi huomattavasti (lähes 80 prosentilla).

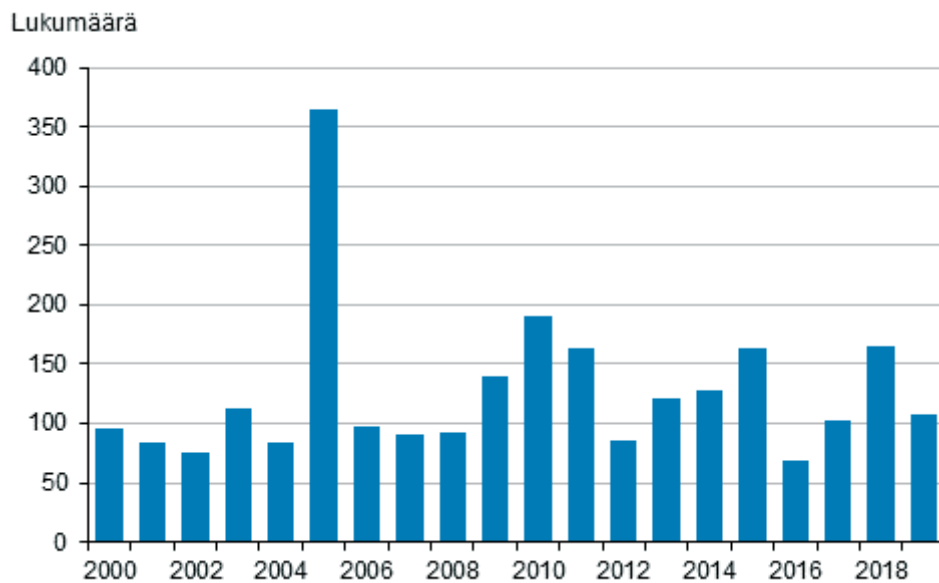
Vuonna 2019 työtaistelujen yleisimmät syyt olivat tukitoimenpide (36 %) ja alan työehtosopimus (31 %). Muita yleisiä syitä olivat työvoiman vähennys tai sen uhka ja työn johto. Viime vuonna käynnistyi työehtosopimusneuvottelukierros, jota vauhditettiin työtaistelutoimenpiteillä.

Työtaisteluista noin 2/3 oli lakkoja ja lakonuhkia. Muita työtaistelun muotoja olivat saarto ja ylityökielto. Lisäksi oli kolme toteutunutta työnantajan julistamaa työsulkua. Työtaisteluista laillisia oli yli 60 %.

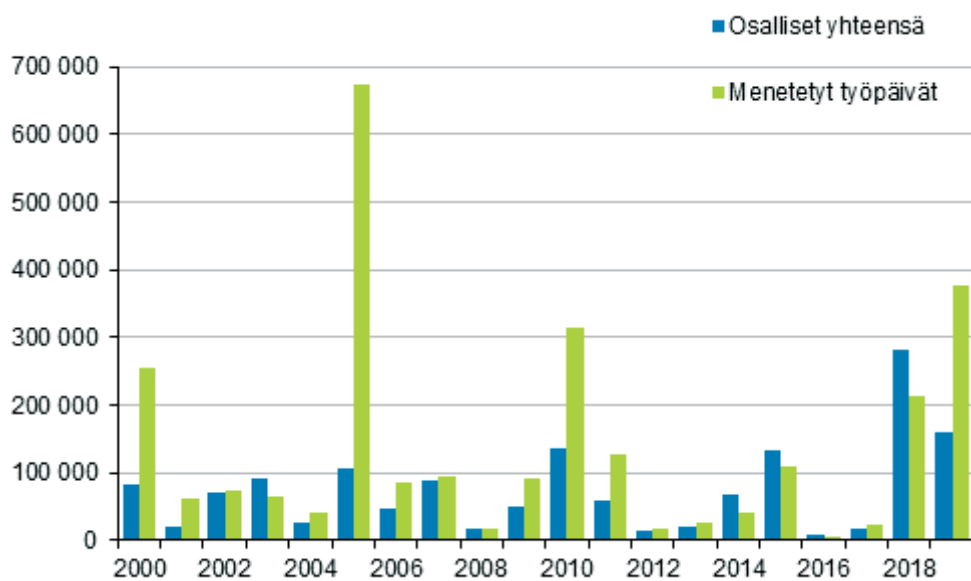
Työtaisteluista 43 prosenttia kohdistui teollisuuteen sekä kuljetuksen ja varastoinnin toimialalle. Työpäivämenetyksistä 61 % kohdistui teollisuuden sekä vajaat 38 % kuljetuksen ja varastoinnin toimialoille. Teollisuuden suurta osuutta työtaisteluista selittää teknologia-teollisuuden lakot joulukuussa. Kuljetuksen ja varastoinnin osuutta selittää posti- ja logistiikka-alan sopimusneuvotteluihin liittyvät työtaistelutoimet.

Kaikkien työtaisteluiden määrä ilmenee Tilastokeskuksen työtaistelutilastosta. Vuoden 2020 tilasto julkaistaan keväällä 2021. (Alla: kuva työtaisteluiden määrät ja sovitteluun tulleet työriidat).

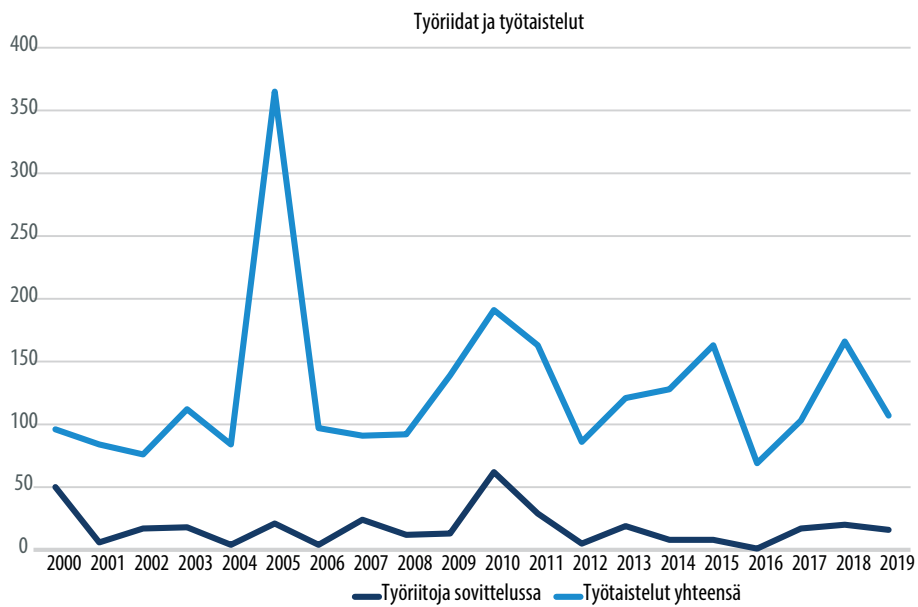
Kuvio 6. Työtaistelujen lukumäärä vuosina 2000–2019 **Lähde:** Tilastokeskuksen työtaistelutilasto 2019)

Kuvio 7. Työtaisteluihin osalliset yhteensä ja menetetyt työpäivät vuosina 2000–2019 (Lähde: Tilastokeskuksen työtaistelutilasto 2019)

Kuvio 8. Työtaistelut ja sovitteluun tulleet työriidat vuosina 2000–2019 (Lähde: Valtakunnansovittelijan toimisto ja Tilastokeskuksen työtaistelutilasto 2019)

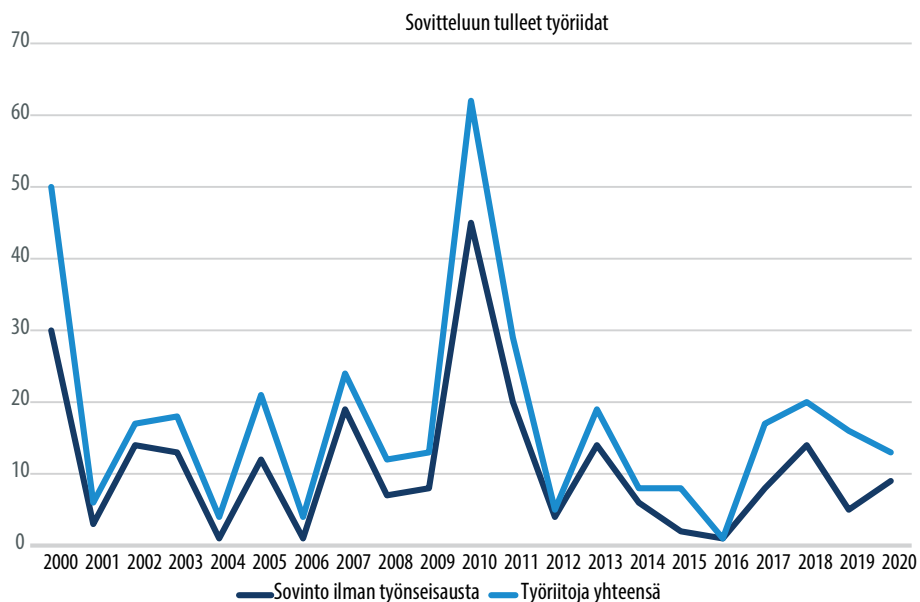

9 Työriitojen sovittelu vuonna 2020

9.1 Yleistä

Työriitoja on tullut sovitteluun vuosina 2000–2020 keskimäärin noin parikymmentä vuodessa, lukuun ottamatta vuosia 2000, 2010 ja 2011. Näistä vuonna 2010 oli sovittelussa 62 työriitaa, mikä on tavanomaiseen vuoteen nähden kolminkertainen määrä.

Kuvio 9. Sovitteluun vuosina 2000–2020 tulleet työriidat, eroteltuna riidat, joista sovinto on syntynyt ilman työnseisausta (Lähde: Valtakunnansovittelijan toimisto)

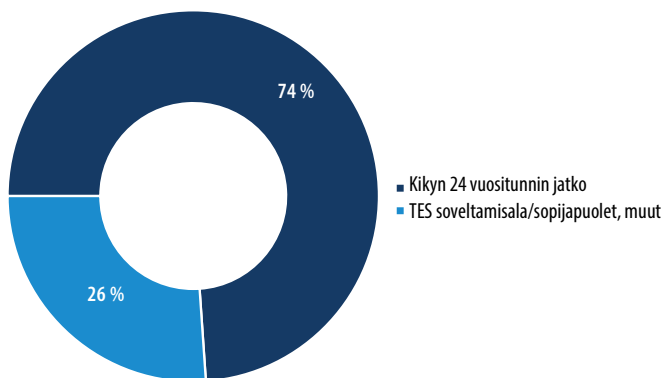

Vuonna 2020 sovittelussa olleista työriidoista ratkaisu löytyi 80 prosentissa (4/5) tapauksista osapuolten välisellä neuvottelutuloksella tai paikallisesti sopien ja vain 20 prosentissa (1/5) tapauksista tarvittiin sovintoehdotus sovun aikaansaamiseksi. Ilman työnseisausta sopu löytyi noin 40 %:ssa (2/5) tapauksista.

Tarkasteluvuoden työriidoista noin ¾:ssa syynä oli kilpailukyksopimukseen sisältynyt 24 lisävuosityötuntia. Muissa työriidoissa vaatimukset liittyivät kysymyksiin sovellettavasta työehtosopimuksesta tai sopimusosapuolista.

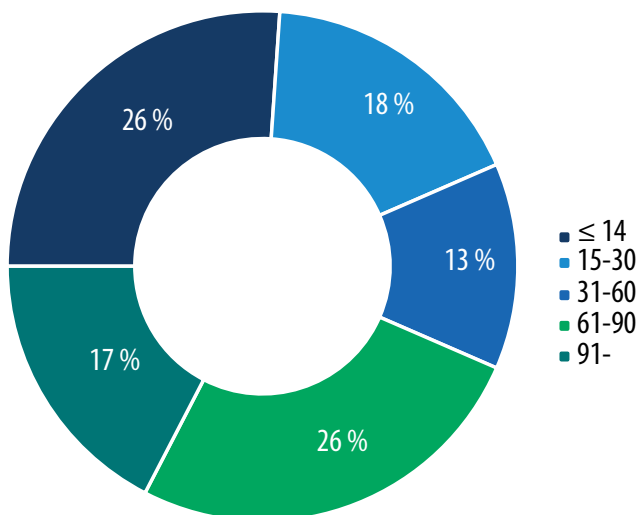
Vuoden 2016 kilpailukyksopimusta edelsivät pitkät neuvottelut, joiden tuloksena sopimuksen osapuolet valtuuttivat ammatti- ja työnantajaliitot sopimaan alakohtaisesti keskenään työajan pidentämisen toteuttamistavasta. Tämä johti erilaisiin toteutuksiin ala- ja/tai yritys/organisaatiokohtaisesti työajan pidentämisestä pidentämättä jättämiseen. Käytetty yhdistelmä keskitettyä ja hajautettua sopimusta johti tarkasteluvuonna neuvottelukierroksella periaatteellisiin näkemyseroihin työajan pidennyksen jatkosta.

Kuvio 10. Vuonna 2020 sovittelussa olleiden työriitojen aiheita

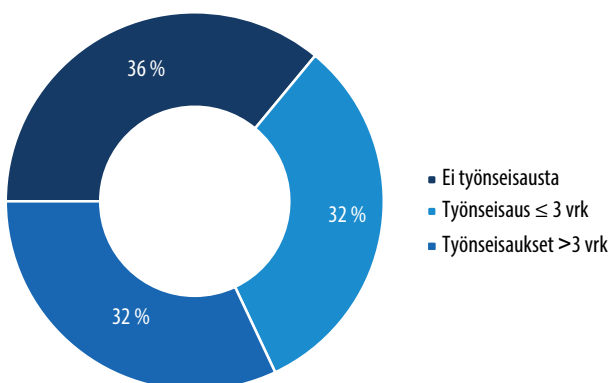
Vuonna 2020 päättyneet työriitaprosessit kestivät 0 viikosta noin viiteen kuukauteen. Osapuolet löysivät ratkaisun keskenään ilman sovittelijan apua Erityisalojen toimihenkilöiden työttömyyskassan työriidassa. Kestoltaan pisin työriita oli Ammattiliitto Pron ja Suomen Kotidata Oy:n välinen (noin viisi kuukautta vuonna 2020). Seuraavaksi pisimpään työriitaa kesti Toimihenkilöliitto Erton ja Suomen Kennelliiton välillä (noin neljä kuukautta) sekä Sähköalojen ammattiliiton ja Teknologiateollisuuden välillä teknologiateollisuudessa (noin kolme kuukautta). Nämä kaikki työriidat olivat periaatteellisia eli kysymys oli siitä, tehdäänkö osapuolten välillä työehtosopimusta tai muuten sopimusta.

Kuvio 11. Vuonna 2020 sovittelussa olleiden työriitojen sovitteluprosessin kesto (työriidan vireille tulosta neuvottelutulokseen tai hyväksyttyn sovintoehdotukseen)

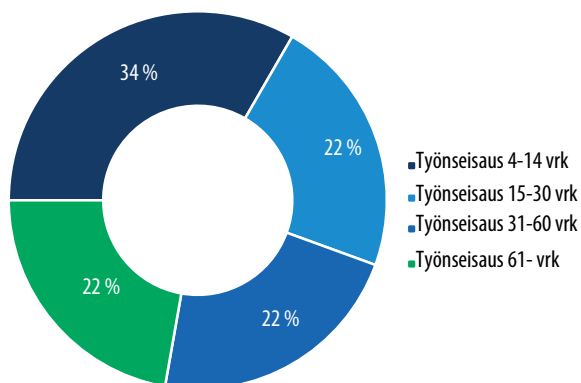

Työnseisauksista lakkoja ja työsulkuja toteutettiin vuonna 2020 neljässätoista työriidassa. Metsäteollisuudessa ammattiliiton järjestämien lakkojen lisäksi työnantaja toteutti noin viikon mittaiset työnseisaukset mekaanisessa metsäteollisuudessa sekä paperiteollisuuden toimihenkilöiden työriidassa. Ilman toteutuneita työnseisauksia päästiin yhdeksässä työriidassa.

Kuvio 12. Vuonna 2020 sovittelussa olleiden työriitojen työnseisausten kesto sovitteluprosesseissa

Kuvio 13. Vuonna 2020 sovittelussa olleiden työriitojen kesto työnseisauksen ylittäessä kolme vuorokautta

9.2 Työriidat, sovittelija, osapuolet ja lopputulos

Alla olevaan taulukkoon on koottu työriidat, sovittelija, työriidan osapuolet ja päättäminen sekä käsittelyssä olleet teemat kolmijaolla palkkaus, työaika sekä muu sopimusmääräys ja/ tai työryhmäkirjaus.

Taulukko 2. Työriidat, sovittelija, työriidan osapuolet ja päättäminen sekä käsittelyssä olleet teemat

Työriidan perustiedot			Sovittelu				
Aihe/asia	Sovittelija	Osapuolet	Ratkaisutapa		Teemojen jaottelu		
			Neuvottelutulos	Sovintoehdotus	Palkkaus	Työaika	Muu sopimusmääräys ja/tai Työryhmä
Sähköalojen ammattiliitto Teknologiateollisuuden TES	Vuokko Piekkala	Sähköalojen ammattiliitto ry Teknologiateollisuus ry	Sovittu paikallisesti				
Teknologiateollisuuden TES	Vuokko Piekkala	Teollisuusliitto ry Teknologiateollisuus ry	x				
Kemian ja lasikeraaminen teollisuus sekä kumiteollisuus, toimihenkilöt	Jukka Ahtela	Ammattiliitto Pro ry Kemianteollisuus ry	x				

Työriidan perustiedot			Sovittelu				
			Ratkaisutapa		Teemojen jaottelu		
Aihe/asia	Sovittelija	Osapuolet	Neuvottelutulos	Sovintoehdotus	Palkkaus	Työaika	Muu sopimus-määräys ja/tai Työryhmä
Teknologiateollisuuden ylemmät toimihenkilöt	Jukka Ahtela	Ylemmät toimihenkilöt YTN ry Teknologiateollisuus ry	x				
Mekaaninen metsäteollisuus	Vuokko Piekkala	Teollisuusliitto ry Metsäteollisuus ry		x	x	x	x
Suunnittelu- ja konsulttiala, toimihenkilöt	Jukka Ahtela	Ammattiliitto Pro ry Teknologiateollisuus ry	x				
Suunnittelu- ja konsulttiala, ylemmät toimihenkilöt	Jukka Ahtela	Ylemmät toimihenkilöt YTN ry Teknologiateollisuus ry	x				
Teknologiateollisuuden toimihenkilöt	Jukka Ahtela	Ammattiliitto Pro ry Teknologiateollisuus ry	x				
Kemian ja lasikeraaminen teollisuus sekä kumiteollisuus	Vuokko Piekkala	Teollisuusliitto ry Kemianteollisuus ry	x				
Malmikaivokset	Vuokko Piekkala	Teollisuusliitto ry Teknologiateollisuus ry	x				
Sellu-, massatehdas, paperi-, kartonkiteollisuus	Vuokko Piekkala	Paperiliitto ry Metsäteollisuus ry		x	x	x	x
Paperiteollisuuden toimihenkilöt	Jukka Ahtela	Ammattiliitto Pro ry Metsäteollisuus ry		x	x	x	x
Energiateollisuuden toimihenkilöt	Jukka Ahtela	Ammattiliitto Pro ry Suomen Konepäällystöliitto ry Energiateollisuus ry		x	x	x	x
Kaupan ala	Jukka Ahtela	Palvelualojen ammattiliitto PAM ry Kaupan liitto ry	x				
Kiinteistöala	Janne Metsämäki	Palvelualojen ammattiliitto PAM ry Kiinteistötyönantajat ry	x				
Taloushallintoala	Jukka Ahtela	Ammattiliitto Pro ry Toimihenkilöliitto ERTO ry Palvelualojen työnantajat PALTA ry	x				

Työriidan perustiedot			Sovittelu				
			Ratkaisutapa		Teemojen jaottelu		
Aihe/asia	Sovittelija	Osapuolet	Neuvottelutulos	Sovintoehdotus	Palkkaus	Työaika	Muu sopimusmääräys ja/tai Työryhmä
MTV Oy:n sisällöntekijät	Vuokko Piekkala	Suomen Journalistiliitto ry Palvelualojen työnantajat PALTA ry	x				
Metsäteollisuuden bioteollisuus	Vuokko Piekkala	Teollisuusliitto ry Metsäteollisuus ry	x				
Puusepäniteollisuus	Vuokko Piekkala	Teollisuusliitto ry Puuteollisuusyrittäjät ry		x	x	x	x
Erityisalojen toimihenkilöiden työttömyyskassa	Vuokko Piekkala	Järjestöammattilaiset JAMI ry Toimihenkilöliitto ERTO ry	x				
Grano Oy:ssa sovellettavat palvelussuhteen ehdot	Vuokko Piekkala	Teollisuusliitto ry Grano Oy	x				
Suomen Kotidata Oy:ssa sovellettavat palvelussuhteen ehdot	Vuokko Piekkala	Ammattiliitto Pro ry Suomen Kotidata Oy		Vireille vuonna 2020			
Suomen Kennelliitto	Vuokko Piekkala	Toimihenkilöliitto ERTO ry Suomen Kennelliitto ry, Palvelualojen työnantajat PALTA ry	x				

Lisäksi tarkasteluvuonna sovittiin osapuolten pyynnöstä kunnan alan sopimusriitaa ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sopimusriitaa. Näistä kumpikin ratkesi osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Kuva 2: Kunta-alan sovittelussa Bulevardilla KT:n edustajat Markku Jalonen ja Henrika Nybondas-Kangas sekä JAU:n edustaja Päivi Niemi-Laine. Etänä Teamsin välityksellä Maija Pihlajaniemi JAUSTA, Silja Paavola ja Milla-Riikka Rytönen Sotesta sekä Olli Luukkainen ja Maria Löfgren Jukosta.

Sähköalojen ammattiliitto ja teknologiateollisuuden työehtosopimus

Työriidan osapuolet olivat Sähköalojen ammattiliitto ja Teknologiateollisuus. Riita kesti yli kolme kuukautta ja työnseisausuhkina käytettiin lakkoa, jotka kestivät yhteensä noin kaksi kuukautta.

Sähköalojen ammattiliiton työriidan sovittelun keskeisin kysymys koski Sähköliiton jäsenien edustusta ja eräitä muita AY-oikeuksia työpaikoilla, joissa noudatetaan Teknologiateollisuuden ja Teollisuusliiton välistä työehtosopimusta ja työrauhavelvollisuus on Teollisuusliitolla. Riidan ratkaisu löytyi lopulta paikallisilla sopimuksilla.

Teknologiateollisuuden työehtosopimus

Teknologiateollisuuden työehtosopimusta koskevan työriidan osapuolet olivat Teollisuusliitto ja Teknologiateollisuus. Riita kesti yli kuukauden ja työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui vuonna 2019.

Työriidan vaikein kysymys oli palkkaratkaisun taso ja muoto tilanteessa, jossa osapuolilla oli ollut erillinen irtisanottavissa oleva pöytäkirja kiky-tunneista, jonka Teollisuusliitto oli irtisanonut päättymään 31.12.2019. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella tammikuun alussa 2020.

Kemian alan teollisuuden toimihenkilöt

Kemian alan teollisuuden työriidan osapuolet olivat Kemianteollisuus, Muoviteollisuus, Kumi-
teollisuus ja Lasikeraaminen teollisuus sekä vastapuolena Ammattiliitto Pro. Riita kesti
noin kaksi ja puoli kuukautta ja työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui
vuonna 2019.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kir-
jauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttä-
misestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Teknologiateollisuuden ylemmät toimihenkilöt

Teknologiateollisuuden ylempiä toimihenkilöitä koskevan työriidan osapuolet olivat Ylem-
mät toimihenkilöt YTN ja Teknologiateollisuus. Riita kesti noin kaksi ja puoli kuukautta ja
työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui vuonna 2019.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kir-
jauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttä-
misestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Mekaaninen metsäteollisuus

Mekaanisen metsäteollisuuden työriidan osapuolet olivat Teollisuusliitto ja Metsäteolli-
suus. Riita kesti noin kolme kuukautta ja työnseisausuhkina käytettiin lakkoa ja työsulku,
joista lakot kestivät yhteensä noin kuukauden ja työsulku noin viikon.

Mekaanisessa metsäteollisuudessa vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaati-
mus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajan vaatimus kiky-tunteja koskevan
kirjauksen säilyttämisestä. Lopulta ratkaisu löytyi sovintoehdotuksella, jossa poistettiin ki-
ky-tunteja koskeva kirjaus kompensoimalla se käyntiajan säilyttämisellä ilman kustannus-
ten nousua.

Kuva 3. Mekaanisen metsäteollisuuden työriidan sovittelussa Teollisuusliiton edustajat Turja Lehtonen, Jyrki Alapartanen, Jarmo Tuomainen, Kimmo Natunen, Janne Naukkarinen, Risto Marttinen, Teijo Paananen, Osmo Kääriäinen ja Lauri Sallila sekä Metsäteollisuudesta Jyrki Hollmén, Mikko Lehtonen, Reima Lehtonen, Heikki Rätty, Timo Pynnönen, Riikka Yli-Leskijärvi, Pauli Vainionpää, Maria Virranniemi ja Reetta Lyytikäinen-Isonen.

Teknologiateollisuuden suunnittelu- ja konsulttialan toimihenkilöt

Teknologiateollisuuden suunnittelu- ja konsulttialan toimihenkilöitä koskevan työriidan osapuolet olivat Ammattiliitto Pro ja Teknologiateollisuus. Riita kesti noin kolme kuukautta ja työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui vuonna 2019.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Teknologiateollisuuden suunnittelu- ja konsulttialan ylemmät toimihenkilöt

Teknologiateollisuuden suunnittelu- ja konsulttialan ylempiä toimihenkilöitä koskevan työriidan osapuolet olivat Ylemmät toimihenkilöt YTN ja Teknologiateollisuus. Riita kesti noin kolme kuukautta ja työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui vuonna 2019.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Teknologiateollisuuden toimihenkilöt

Teknologiateollisuuden toimihenkilöitä koskevan työriidan osapuolet olivat Ammattiliitto Pro ja Teknologiateollisuus. Riita kesti yli kaksi ja puoli kuukautta ja työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui vuonna 2019.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Kemian alan teollisuus

Kemian alan teollisuuden työriidan osapuolet olivat Kemianteollisuus, Muoviteollisuus, Kumi-teollisuus ja Lasikeraaminen teollisuus sekä vastapuolena Teollisuusliitto. Riita kesti noin kaksi ja puoli kuukautta ja työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui vuonna 2019.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Kuva 4. Kemian alan teollisuuden työriidan sovittelussa Teollisuusliitto ry:n edustajat Riku Aalto, Toni Laiho, Anna Tapio, Jari Kosonen-Nikulainen, Sami Ryyänen, Jouni Tissari, Marko Kemppainen, Janne Leinonen, Ari Ahlholm, Tarja Dolk ja Jukka Mäkelä sekä Kemianteollisuus ry:n edustajat Minna Etu-Seppälä, Jaana Neuvonen, Jenni Nisametdin ja Juha Teerimäki. Kuvasta puuttuvat sovittelussa mukana olleet Muoviteollisuus ry:n edustajat Vesa Kärhä ja Erkki Lappi.

Malmikaivokset

Malmikaivoksia koskevan työriidan osapuolet olivat Teollisuusliitto ja Teknologiateollisuus. Riita kesti yli puolitoista kuukautta ja työnseisausuhkana käytetty kolmen päivän lakko toteutui vuonna 2019.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset liittyivät työskentelyolosuhteisiin liittyviin lisiin ja palkansaaajien vaatimukseen työehtosopimuksen soveltamisalasta. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Paperiteollisuus

Paperiteollisuuden työriidan osapuolet olivat Paperiliitto ja Metsäteollisuus. Riita kesti noin kuukauden ja työnseisausuhkina käytettiin lakkoa ja työsulkua, joista yhteensä kahden viikon lakko toteutui.

Paperiteollisuuden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Lopulta ratkaisu löytyi sovintoehdotuksella, jossa poistettiin kiky-tunteja koskeva kirjaus kompensoimalla se käyntiajan lisäämisellä ja eräillä muilla sopimusmuutoksilla.

Kuva 5. Paperiteollisuuden työriidan sovittelussa Paperiliiton edustajat Petri Vanhala, Juhani Siira, Sami Laakso, Markku Häyrynen, Jouko Aitonurmi, Jorma Paajanen, Jouko Suomalainen, Arto Hulkko ja Jouni Salminen sekä Metsäteollisuudesta Jyrki Hollmén, Kimmo Kurki, Jari Forss, Tero Pesu, Heikki Rätty, Virpi Waldén, Miira Kaukolinna ja Raija Liisa Ahola.

Paperiteollisuuden toimihenkilöt

Paperiteollisuuden toimihenkilöiden työriidan osapuolet olivat Ammattiliitto Pro ja Metsäteollisuus. Riita kesti vähän yli kuukauden ja työnseisausuhkina käytettiin lakkoa ja työsulkua, joista yhteensä lähes kolmen viikon pituinen lakko ja noin viikon mittainen työsulku toteutuivat.

Paperiteollisuuden toimihenkilöiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Lopulta ratkaisu löytyi sovintoehdotuksella, jossa poistettiin kiky-tunteja koskeva kirjaus kompensoimalla se käyntiajan muutoksilla sekä eräillä muilla sopimusmuutoksilla.

Energiateollisuuden toimihenkilöt

Energiateollisuuden toimihenkilöitä koskevan työriidan osapuolet olivat Ammattiliitto Pro, Suomen Konepääliittoliitto ja Energiateollisuus. Riita kesti noin kuukauden ja työnseisauksena käytettiin lakkoa, jolta vältyttiin.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Lopulta ratkaisu saatiin aikaan enimmäistyöaikaa, ylityökorvauksia sekä eräitä muita sopimusmuutoksia koskevalla sovintoehdotuksella.

Kaupan ala

Kaupan alan työehtosopimusta koskevan työriidan osapuolet olivat Palvelualojen ammattiliitto PAM ja Kaupan liitto. Riita kesti noin kaksi viikkoa ja työnseisauksena käytettiin lakkoa, jolta vältyttiin.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja korvaavan järjestelyn jatkamisesta. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Kiinteistöala

Kiinteistöalaa koskevan työriidan osapuolet olivat Palvelualojen ammattiliitto PAM ja Kiinteistö-työnantajat. Riita kesti kaksi viikkoa ja työnseisauksena käytettiin lakkoa, jolta vältyttiin.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Taloushallintoala

Taloushallintoalaa koskevan työriidan osapuolet olivat Ammattiliitto Pro, Toimihenkilöliitto ERTO ja Palvelualojen työnantajat PALTA. Riita kesti noin kaksi viikkoa ja työnseisauksena käytettiin lakkoa, jolta vältyttiin.

Neuvotteluiden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistamisesta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

MTV Oy:n sisällöntuottajat

MTV Oy:n sisällöntuottajien työriidan osapuolet olivat Suomen Journalistiliitto ja Palvelualan työnantajat PALTA. Riita kesti noin kaksi viikkoa ja työnseisausuhkana käytettiin lakkoa, jolta välttyttiin.

Osapuolet hakivat ratkaisua työaikakysymyksiin. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Kuva 6. MTV Oy:n sisällöntuottajien työriidan sovittelussa Journalistiliiton edustajat Petri Savolainen, Tuomas Aalto, Petteri Savolainen ja Kari Pyrhönen sekä PALTAn ja MTV:n edustajat Olli Nurminen, Heidi Aho, Jaakko Sainio ja Ulla Rannikko.

Metsäteollisuuden bioteollisuus

Metsäteollisuuden bioteollisuutta koskevan työriidan osapuolet olivat Teollisuusliitto ja Metsäteollisuus. Riita kesti noin kuukauden ja työnseisausuhkana käytettiin lakkoa, jolta välttyttiin.

Bioteollisuuden vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistosta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Puusepänteollisuus

Puusepänteollisuuden työriidan osapuolet olivat Teollisuusliitto ja Puusepänteollisuus. Riita kesti kaksi viikkoa ja työnseisausuhkana käytettiin lakkoa, jolta vältyttiin.

Puusepänteollisuudessa vaikeimmat kysymykset olivat palkansaajien vaatimus kiky-tuntien kirjauksen poistosta ja työnantajien vaatimus kiky-tunteja koskevan kirjauksen säilyttämisestä. Lopulta ratkaisu löytyi sovintoehdotuksella, jolla poistettiin kiky-tunteja koskeva kirjaus kompensoimalla se käyntiajan säilyttämisellä ja keskeytymättömän kolmivuorotyön järjestämistä koskevalla muutoksella.

Erityisalojen Toimihenkilöiden Työttömyyskassa

Erityisalojen Toimihenkilöiden Työttömyyskassaa koskevan työriidan osapuolet olivat Toimihenkilöliitto ERTO, Järjestöammattilaiset JAMI ja Erityisalojen Toimihenkilöiden Työttömyyskassa. Osapuolet löysivät ratkaisun lopulta neuvotteluteitse ilman sovittelua.

Grano Oy

Grano Oy:n työriidan osapuolet olivat Teollisuusliitto ja Grano Oy. Riita kesti noin kolme viikkoa ja työnseisausuhkana käytettiin lakkoa, jolta vältyttiin.

Grano oli järjestäytynyt Palvelualojen työnantajat PALTAan, ja soveltanut aiemmin normaalisitovana sovellettavaa Palvelualojen työnantajat PALTAn ja Palvelualojen ammattiliitto PAMin välistä Tulostusalan työehtosopimusta. Palvelualojen ammattiliitto PAM ei kuitenkaan enää jatkanut työehtosopimusta maaliskuun alusta 2020. Teollisuusliitto vaati lakon uhalla Grano Oy:tä soveltamaan sen ja Medialiiton välistä yleissitovaa Media- ja painoalan työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta. Riita ratkesi lopulta osapuolten välisellä neuvottelutuloksella.

Suomen Kotidata Oy

Suomen Kotidata Oy:n työriidan osapuolet olivat Ammattiliitto Pro ja Suomen Kotidata Oy. Riita kesti tarkasteluvuonna noin viisi kuukautta ja jatkui vielä vuodelle 2021. Työnseisausuhkana käytettiin työriitalain mukaisesti ilmoitettuja lakkoja ja työriitalain vastaisesti ilmoittamatta jätettyjä lakkoja, jotka kestivät vuonna 2020 yhteensä noin kaksi ja puoli kuukautta.

Suomen Kotidata Oy on järjestäytynyt Kaupan liittoon, jonka perusteella se soveltaa työntekijöihinsä työsuhteen ehtona kaupan alan työehtosopimusta. Työtuomioistuimen ratkaisussa vahvistettiin po. sopimuksen soveltuvuus Suomen Kotidata Oy:ssä. Sopimuksen

osapuolina ovat Kaupan liitto ja Palvelualojen ammattiliitto PAM. Koska Ammattiliitto Pro ei ollut po. työehtosopimuksen sopimusosapuoli, sillä ei ollut työrauhavelvollisuutta. Ammattiliitto Pron ilmoituksen mukaan työriita koski Ict-alan toimihenkilöiden työehtosopimuksen soveltamista Suomen Kotidata Oy:ssä, myöhemmin yrityksessä noudatettavia työsuhteen ehtoja.

Suomen Kennelliitto ry

Suomen Kennelliitto ry:n työriidan osapuolet olivat Toimihenkilöliitto ERTO ry ja Palvelualojen työnantajat PALTA ry sekä Suomen Kennelliitto ry. Riita kesti noin neljä kuukautta ja työnseisausuhkana käytettiin lakkoja, jotka kestivät yhteensä noin neljä kuukautta.

Palvelualojen työnantajat PALTAn ja Toimihenkilöliitto ERTOn välisen työehtosopimuksen sopimuskausi päättyi tammikuussa 2020. Palvelualojen työnantajat PALTA yhdessä Suomen Kennelliiton kanssa ilmoitti lakkauttavansa työehtosopimuksen huhtikuussa 2020. Riita tuli sovitteluun, koska Toimihenkilöliitto ERTO halusi uusia työehtosopimuksen työnantajien kieltäytyessä solmimasta työehtosopimusta. Ratkaisu työriitaan löytyi lopulta osapuolten kesken.

10 Muuta tarkasteluvuodesta

Ahvenanmaan virkariitalautakuntien nimittäminen

Ahvenanmaan työmarkkinaosapuolet valitsivat työ- ja virkaehtosopimuksen mukaisesti uudet jäsenet nelivuotiskaudelle 2020–2023 Ahvenanmaan maakunnan kunnalliseen virkariitalautakuntaan ja maakunnan virkariitalautakuntiin. Maakunnan ja kunnallisessa virkariitalautakunnassa on kummassakin kymmenen jäsentä. Maakuntapäivien (Lagtinget) virkariitalautakunnassa on neljä jäsentä.

Virkariitalautakunta voi kehottaa virkasuhteisia koskevan työtaistelutoimenpiteen asianosaisia luopumaan työtaistelutoimenpiteistä osaksi tai kokonaan, jos työtaistelutoimenpide voi saattaa yhteiskunnan tärkeät toiminnot vakavaan häiriötilaan eikä neuvotte- luissa ole pystytty luopumaan tai rajoittamaan työtaistelutoimenpidettä.

Poliittiset työtaistelut

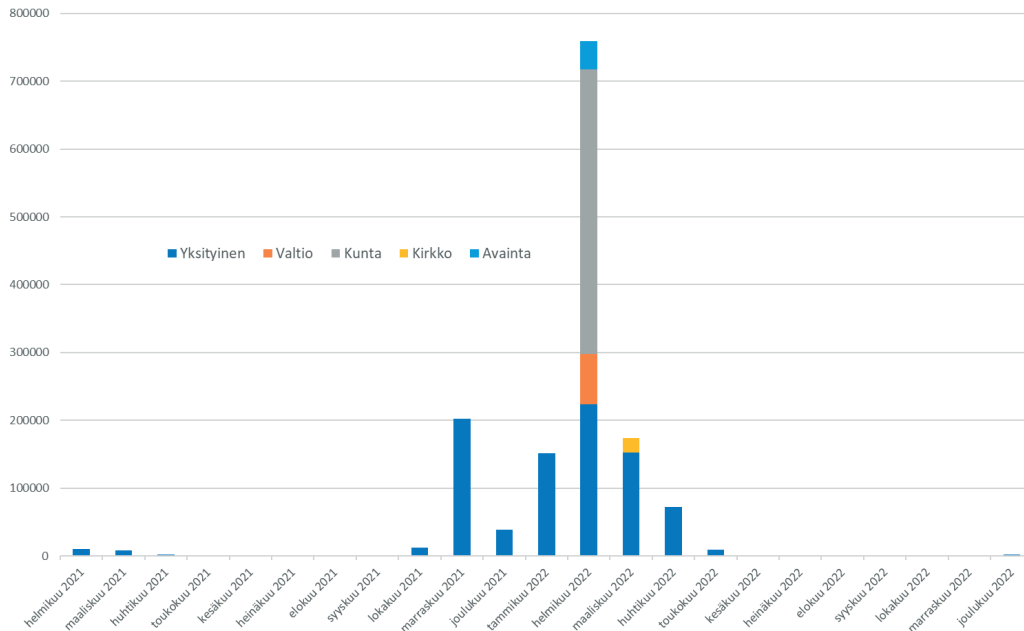
Poliittiset työtaistelut/mielenilmaukset eivät kuulu työriitalain mukaisen sovittelun piiriin. Tarkasteluvuonna ei ollut yhtään poliittista työtaistelua/mielenilmaisua.

11 Vuonna 2021–2022 päättymässä olevat työ- ja virkaehtosopimukset

Työ- ja virkaehtosopimuksia on yhteensä noin 400. Merkittävämpiä sopimusaloja, joiden työehtosopimukset ovat päättymässä alkuvuodesta 2021, ovat merenkulku, lennonjohto ja ahtausala. Alla olevaan kuvioon ja taulukkoon on päivitetty eri sopimusalojen päättymiskuukaudet ajanjaksolla 2021–2022 (kuvio 14 ja taulukko 3).

Kuvio 14. Työ- ja virkaehtosopimusten päättyminen 2021–2022 (päivitetty 1.2.2021)

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto EK.

Taulukko 3. Työ- ja virkaehtoehtosopimusten päättymisen 2021–2022 (päivitetty 1.2.2021).

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto EK.

Sopimus/palkkakausi päättyy	Palkansaajia (yksityinen)	Eräät sopimusalat (päivitetty 1.2.2021)
helmikuu 2021	10 100	Kauppa-alus- ja matkustaja-alussopimukset, optikot
maaliskuu 2021	8 200	Autoliikenne, th, lennonjohtajat, Finnairin liikennelentäjät
huhtikuu 2021	2 300	Ahtausala, th, matkatoimistot
lokakuu 2021	12 200	Viestinvälitys ja logistiikka-ala, tt, th, Airpro Oy:n matkustamohenkilökunta, hiihtokeskukset
marraskuu 2021	202 300	Teknologia- ja teollisuuden tt, th, yth, suunnittelu- ja konsulttialan yth, arkkitehtisuunnitteluala, tietotekniikan palveluala, autoalan kauppa ja korjaamo, taloushallintoala
joulukuu 2021	38 200	Kemianalan tt, th, yth, tekstiili- ja muotialan tt, paperiteollisuuden tt, th, mekaanisen metsäteollisuuden tt
tammikuu 2022	151 800	Kauppa, autoliikenteen tt, ahtausala tt, apteekkiala, farmaseuttinen henkilöstö, vakuutusala, Paltan järjestöalat, Paltan toimihenkilö-TES, lentoliikenne th, yth
helmikuu 2022	223 500	Graafinen teollisuus, tt, th, yth, energiateollisuus, th, mekaaninen metsäteollisuuden th, rakennusala, tt, talotekniikka-ala, th, rautatieala, muuttopalveluala, asiakaspalvelu- ja telemarkkinointi, luottotieto- ja perintäala, Paltan erityisalat, rahoitusala, huolinta-ala, th, YLE, Alko, ICT-ala, th, kiinteistöpalveluala, henkilöstöpalveluala, jakajat, veturimiehet, (KUNTA, 420 000, VALTIO, 74 000, AVAINTA 42 000 palkansaajaa)
maaliskuu 2022	152 900	Sähköalan tes - energia - ICT - verkostoala, sähköistys- ja sähköasennusala, tt, yksityinen opetusala, yliopistot, vartiointiala, MARA-alat, Työterveyslaitos, lentoliikenteen palvelut (KIRKKO, 20 500 palkansaajaa), KELA
huhtikuu 2022	72 700	Apteekkiala, tt, yksityinen sosiaalipalveluala, yksityinen terveyspalveluala, rakennusala, th
toukokuu 2022	9 200	Lehdistön toimituksellinen henkilöstö, sosiaalialan järjestöt
elokuu 2022	500	Kustannustoimittajat
joulukuu 2022	1 900	Metsäalan asiantuntijat

Käytetyt lyhenteet:

tt = työntekijät

th = toimihenkilöt

yth = ylemmät toimihenkilöt

LÄHTEET

Risto Koulu, Sovittelu työriidoissa, 2009
Harry Salonaho, Förändringsbehov i Finlands arbetslagstiftning och arbetsmarknadsmekanismer, 2015
Niklas Bruun, Akava Works -selvitys ”Työriitojen sovittelujärjestelmä vertailevasta näkökulmasta”, 2020
Lännen Media: Suuret työntekijäliitot vaihtaisivat valtakunnansovittelijan työmarkkinaviisaisiin, työnantajapuoli tyytyväinen nykyjärjestelmään, 21.12.2019
Talousnäkymät ja palkanmuodostus, Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti 2020:57 (24.6.2020)
Valtiovarainministeriön Taloudellinen katsaus, talvi 2020 (17.12.2020)
Suomen Pankki, Talouden näkymät - Euro & Talous 5/2019 (17.12.2019), Euro & Talous 6/2020 (15.12.2020)
Lauri Kajanoja, Kustannuskilpailukyky näyttäisi voivan pysyä ennallaan, blogi 8.1.2020 ja Koronakriisi tuo riskin Suomen kustannuskilpailuvyyn heikkenemisestä, analyysi 28.1.2021
Tilastokeskus, Tilastokeskuksen työtaistelutilasto 2019 (8.5.2020)
Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Työ- ja virkaehtosopimusten päättymisen 2021–2022
Kuvat: Vuokko Piekkala, Valtakunnansovittelijan toimisto

Valtakunnansovittelijan toimiston vuosiraportti 2020

Julkaisija	Valtakunnansovittelijan toimisto		
Tekijä	Vuokko Piekkala		
Kieli	suomi	Sivumäärä	44
Tiivistelmä	Valtakunnansovittelijan toimiston vuosiraportti 2020 julkaistaan sähköisessä muodossa valtakunnansovittelijan toimiston internetsivuilla. Vuosiraportissa kuvataan työriitalain mukaisten työriitojen sovittelun organisointia sekä tarkastellaan työehtosopimuskierron yleisnäkymiä. Siinä kerrotaan sovittelussa olleiden työriitojen aiheista, prosessien ja työnseisausten kestoista sekä sovittelujen tuloksista. Lisäksi siihen on koottu sovittelusta käytyä keskustelua ja listattu vuonna 2021–2022 päättymässä olevat työ- ja virkaehtosopimukset.		
Asiasanat	Työriitalaki, Työriitojen sovittelu, Työnseisaus, hallinto, julkaisut, julkaisutoiminta, vuosikatsaukset, raportit, valtakunnan sovittelija, vuosiraportti		
ISBN PDF	978-952-327-828-8		
Julkaisun osoite	https://valtakunnansovittelija.fi/tilastoja		

Årsrapport från riksförlikningsmannens byrå 2020

Utgivare Riksförlikningsmannens byrå

Författare Vuokko Piekkala

Språk finska

Sidantal 44

Referat

Årsrapporten från riksförlikningsmannens byrå 2020 publiceras i elektronisk form på webbplatsen för riksförlikningsmannens byrå.

I årsrapporten beskrivs organiseringen av medlingen i arbetstvister enligt lagen om medling i arbetstvister samt granskas de allmänna utsikterna för kollektivavtalsomgången. Rapporten berättar om arbetstvisters orsaker som varit föremål för medling, processernas och arbetsinställernas längd samt om medlingens resultat. Den innehåller också en sammanställning av diskussionerna om medling och en förteckning över de arbets- och tjänstekollektivavtal som löper ut 2021 – 2022.

Nyckelord lag om medling i arbetstvister, medling i arbetstvister, arbetsinställelse, förvaltning, publikationer, publikationsverksamhet, årsöversikter, rapporter, riksförlikningsman, årsrapport

ISBN PDF 978-952-327-828-8

URN-adress <https://valtakunnansovittelija.fi/tilastoja>

The annual report of the National Conciliator's Office 2020

Publisher National Conciliator's Office

Authors Vuokko Piekkala

Language Finnish **Pages** 44

Abstract

The annual report of the National Conciliator's Office for 2020 will be published in electronic format on the website of the National Conciliator's Office.

The annual report describes the organisation of labour dispute mediation under the Act on Mediation in Labour Disputes and examines the general outlook for the collective bargaining round. It describes the issues under dispute, the duration of processes and work stoppages, and the outcome of the conciliation. It also includes discussions on mediation and lists the collective agreements due to expire in 2021–2022..

Keywords Act on Mediation in Labour Disputes, mediation of labour disputes, work stoppages, administration, publications, annual reports, reports, National Conciliator

ISBN PDF 978-952-327-828-8

URN address <https://valtakunnansovittelija.fi/tilastoja>
